

SZEKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PART LAPJA

A SZEKELYUDVARHELYI „SZEKELY TÁRSASÁG” HIVATALOS KÖZLÖNYE

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előjárók egész évre 8 K, tanítók, közéleti és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon-szám 15.

Egy példány 10 fillér.

Telefon-szám 15.

FŐSZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

BETEGH PÁL

FELELŐS SZERKESZTŐ:

SZÁSZ ENDRE

FŐMUNKATÁRS:

FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 21. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérről más hirdetések előző árazabás szerint. Nyílt-tér so 1 K. A nyílt-tér és hirdetések díja előre fizetendő.

M. kir. postatakarékpénztári oheque-számla 10.489. szám.

Szabadtanításunk.

Irta: ROZSONDAY ISTVÁN.

Magyarországban a szabadtanítás gondolata a legújabb idők terméke csupán. Míg a szabad Amerikában s a kultura tömegjavító hatása folytán gazdaggá és hatalmassá lett Angliában az University Extension intézménye hihetetlenül népszerűvé vált, addig nálunk a százados elmárodottság folytán a tennivalók olyan tömege gyűlt össze, hogy a legújabb időkig gondolni sem lehetett a népműveltség áldásos kiterjesztésére.

Az a negyven esztendő, mely az alkotmányos élet helyreállta után a nyugodt fejlődés időszakát jelentené, nagyobbrészt a nemzeti önállóságért folytatott közjogi harcokkal telt el s az obstrukciós lázban nem fordítottunk kellő figyelmet a népkultura nemcsak anyagi jóléte, de politikai iskolázottságát is eredményező áldásos jelentőségére.

A választói jog tervbe vett reformja tolta előtérbe most a szabadtanítás gondolatát.

Hogy az, aki szegénység, hajlamihiány, vagy más ok miatt bizonyos foku tudományos képzültségére nem tehetett szert, de ennek megszerzésére később a vágy felébred benne, ezt a szükségletét nemcsak a saját érdekeire való tekintettel, hanem a nemzeti állam jövőjének biztosítása szempontjából is a szabad tanfolyamok által kielégíthesse.

Ezen tanfolyamok formai képesítést nem adnak egyetlen életpályára sem, de kvalifikálnak magára az életre.

Amint ismeretes, a közoktatásügyi miniszter felhívására az Orsz. Közokt. Tanács megbízásából Jancsó Benedek dr dolgozta ki az iskolán kívüli közoktatásra vonatkozó tervezet. Ezen tervezet, párhuzamosan az iskolai oktatással, három tagozatba kívánja beosztani az iskolán kívüli közoktatást is.

A meglévő szükségletekhez képest, székely népünk fogyatékos tudását, de különben meglehetősen tudásvágyát véve alapul, minket ez alkalommal az alsó tagozat: a népakadémiák érdekelhetnek. Az iskolán kívüli népoktatásnak az a formája, amely esetleges törvényhozási intéz-

kedéssel, előre kidolgozott terv keretében, nemcsak az analfabétákat, hanem a tanköteles soron kívül egy bizonyos életkorig, a falu minden felnött lakosát köteleznék a tervszerű, rendszeres tanulásra.

Nem e javaslat kritikai méltatása a céloim, de ez a tervszerűség, az oktatásnak kifejezett rendszeressége a tanfolyamokat igen iskolássá teszi s aggodalmakat támaszt a cél gyakorlati sikere tekintetében.

Különösen a mi székely népünknek élénk, aktivitásokra hajló természete nehezen fogja tűrni azon állandó passiv szerepet, mely a tervezett előadások hallgatására utalja s ha épen törvényhozásilag kényszerítve is lesz ott megjelenni, úgy fogja ezen tanfolyamokat tekinteni, mint egy szükséges rosszat, amelyben ő kevés gyönyörűségét leli.

Hiszen „előadunk” mi most is, előadtunk eddig is. Ifjúsági egyesületeinkben, gazdaköreinkben, itt-ott megnyilvánuló alkalmakkor előadunk több-kevesebb hatással és az eredmény alig több a semminél. Igen, mert nem tudunk olyan széleskörű érdeklődést kelteni, amilyenre szükségünk volna. Mert előadásaink anyagának megválasztásában nem ismerjük fel azon szükségleteket, melyek népünket érdekelnék. Ha nincs érdeklődés, nincs siker s a különben tanulságos előadás is csak falra hányt borsó, a legtöbb esetben.

Ha népünkben a tudományok iránti érdeklődést felkelteni, a jelentkező tudásvágyat kielégíteni akarjuk, keresni kell a szabadtanításnak egy olyan formáját, mely a nép lelkivilágával megegyezik, cselekvőképeségét is foglalkoztatja s így állandó érdeklődésre számíthat.

Tizenkét éves néptanítói közpályámon, figyelve a népet sajátosságait, arról győződtem meg, hogy a székely falvak lakossága, különös előszeretettel karolja fel, támogatja és látogatja szorgalmasan a falusi olvasóköroket.

Tudásvágya viszi oda? Inkább a politika. A székely ember szeretet politikálni, érdeklőti őt a haza sorsa, kíváncsi a nagyok dolgaira. Sokan vannak, akik ezt a tünetet helytelenítik. Lásson inkább a dolga után, s hagyja a politikát azoknak, akiket illet. Ugyan, ugyan! Hányan politikálnak e szép hazá-

ban olyanok — akiket nem illet. Miért csak a székely ember legyen kizárva ezen nemzeti „juss”ból. Hagyjuk el, hadd politikáljanak; nem billentik fel ugysem az európai egyensúlyt. De a politika iránti érdeklődés olvasásra ösztönzi; a politikai események megértése bizonyos foku történeti, földrajzi, alkotmányjogi ismeretek elsajátításával jár, a politikai hírek olvasgatásával rászokik az olvasásra, azt megszereti, abban gyönyörűségét leli.

Mit akarok én ezzel mondani? azt, hogy állítsuk a falusi olvasóköroket a szabadtanítás szolgálatába.

E tárgyban összehívott ankéten azt mondta egyik felszólaló, hogy ide pénz kell s megvan oldva a szabadtanítás kérdése.

És valóban, pénz hiánya miatt sok nemes szándéku terv feneklett már meg s maradt örökre csak nemes szándéknak. Bármilyen formában szervezhetnék is a szabadtanítás intézménye, egy bizonyos, hogy a szükséges költségek fedezéséről gondoskodni kell.

Ha az olvasókörokbé helyezhetnék az iskolán kívüli oktatás sulypontja, akkor ezen célra fordítandó költségek felhasználásával állíttassanak fel a legkisebb községben is u. n. falusi kaszinók. Ezen kaszinók szigorú szabályok szerint vezetve, hatóságai felügyelet és ellenőrzés alatt álljanak. Berendezésükben arra kell törekedni, hogy az legyen vonzó, barátságos, lakályos; legyen tiszta, jól fűtve, jól világítva, jól szellőztetve, hogy a falusi nép jól érezze abban magát és szívesen tartózkodjék ott. Legyen állandóan nyitva, hogy a nap bármelyik szakában hozzá lehessen férni annak, aki oda akar menni.

Legyen az felszerelve könyvtárral, találhatók legyenek ott politikai, szociológiai, gazdasági, szépirodalmi stb. lapok és folyóiratok. Odajárjanak el aztán a nép tanítói, papjai s mindenki, aki hivatásos vagy nem hivatásos néptanító és ott oktassák a népet, nem tervszerű, rendszeres, felülről irányított tanítási móddal, hanem mindig alkalomszerűleg; csak úgy apropos, a melyre az egyes felvetett kérdések mindig adnak elég bő anyagot.

Ez az oktatási mód nem

unalmas, mert nem iskolás s a célt hathatósan szolgálja.

Meg fogja látni mindenki, hogy miként néptelenednek majd e a korcsmák s lesz zsufolt a legutolsó falu kaszinója is. Mert a korcsmázásnak ma egyik fő oka, hogy szabad idejében a népnek nincs hova mennie.

Ez a tanítási mód néhány év alatt át fogja alakítani a falu társadalmát.

Megváltozik az embernek világnézete, életfelfogása; értelmesebb, intelligensebb lesz a falu népe; az olvasást megszokja, életszükségletévé válik s ez lesz a szabadtanítás, mely kikényszerített iskolázás helyett valóban szabadon is tanít.

Politikai helyzetről.

Míg a képviselőház az adóreform tárgyalásával foglalkozik, addig Bécsben az osztrákok, mint sok száz év óta szüntelenül tették, most is fújják felénk a kigyókövet. Mindenféle válságos híreket terjesztenek kapcsolatban azzal, hogy Wekerle és Andrássy, majd Apponyi, most pedig Dessewffy Aurél, a főrendiház elnöke és Justh Gyula, a képviselőház elnöke a király elé járultak.

Az osztrák részről terjesztett hírek a fővárosban is némi izgalmat keltettek. Sok szó esik — a bankkérdéssel kapcsolatban — a királlyal kötött paktum egyik pontjáról, mely úgy szól, hogy ha az Ausztriával való gazdasági viszony rendezése tekintetében, a melyre nézve a paktum a kormánynak szabadkezet adott, az osztrák kormánnyal megegyezni nem lehetne, akkor fönmarad az eddigi állapot, vagyis a közösség. Ausztriában természetesen a paktumnak ezt a pontját a bankkérdésre is vonatkoztatják s úgy tüntetik fel, mint már megállapított akadályát az önálló magyar bank megvalósításának.

Bármiképen okoskodjanak is azonban az osztrákok, a zavarcsinálás végéjéig teljesen képtelen állapotot teremthet részükre, de a jelenlegi viszonyok és magyar vezérférfiak mellett olyan sikerrel nem biztatja őket, mint a szabadelvű párt bukása után. Mert ma már az ország közvéleménye annyira elfogadta a kartel bank rázkódástól óvó, de a nemzeti jogokat is kielégítő eszméjét, hogy a teljes bankközösség fön tartása mellett magyar kormányt és többséget összehozni, a politikai erkölcsstelenséggel egyenlőnek tekinthető. Ezzel pedig a királynak és a közös bank mellett agitáló osztrákmagyarkáknak is számolniuk kell.

Községi közmunka.

A községi közigazgatás számtalan sanyarúságai között minduntalan tapasztalhatjuk azt a hajlandóságot, hogy a községek bizonyos bevételeket a törvény ellenére is más célokra fordítanak, mint amely célra azt rendeltetésénél fogva fordítani kell, egyszerűen azon okból, mert az így kielégített szükséglet sürgősebbnek mutatkozik. Különösen a községi közmunka fölhasználása körül tapasztalt szabálytalanságok indították a kereskedelemügyi minisztert az itt ismertetett rendelkezésre. (16,709—1908.)

A határozat elv gyanánt megállapítja, hogy a községi közmunkának természetben szolgáló része csakis a községi és vicinális közutak céljaira, a váltságösszeg pedig csakis a községi közutak szükségleteire fordítható. Más célra a községi közmunka vagy annak váltsága egyáltalában nem fordítható. Okul ezen intézkedésre olyan eset szolgált, midőn a község a községi közmunkának, ámbar csak feltételesen, a csendőrségi laktanya építésénél leendő ledolgozását rendelte el, illetőleg, hogy a vicinális utak építésére, kezelésére és fentartására természetben szolgáltatandó közmunkának felhasználása iránt nem intézkedett.

Az 1890. évi I. t.-cz. 48. §-ában foglalt rendelkezés szerint a községi közmunka, esetleg annak váltságösszege a községi utak építésére, kezelésére, fentartására szolgál.

A községi közmunka hovatordíthatása tekintetében ettől eltérő kivételes rendelkezést az idézett törvény csakis annyiban tartalmaz, hogy a 37. §. értelmében a községi közmunka természetben teljesítendő részének a törvény 30. §-a alapján jogerős határozattal megállapított hányadát a községi közlekedési közutak építésére, kezelésére és fentartására engedni felhasználni.

Más eltérést azonban a törvény nem állapított meg.

A mondottakból tehát megállapítható az, hogy a községi közmunka természetben teljesítendő része csak a községi vagy közlekedési (vicinális) közutak, a közmunka váltsága azonban kizárólag csak a községi közutak építésére, kezelésére és fentartására fordítható.

Más célokra azonban sem a természetben teljesítendő közmunka, sem annak váltsága nem használható fel, ugyannyira, hogy a községi utcák fentartása is csak azon esetben eszközölhető a községi közmunka, illetőleg annak váltsága terhére, ha azok az utcák az 1890. évi I. t.-c. 46. §-a alapján jogerős határozattal fel vannak véve a községi közutak hálózatába.

(K—k.)

Gazdakörök rovata.

Homoki bükköny, biborlóhere keverék hegyes vidékre.

A lehetőleg korai takarmány hűvös hegyi vidékeken működő gazdaknál rendkívül fontos, mert egyrészt a hosszú tél folyamán a takarmány-készletek teljesen elfogytak, másrészt a rétek, legelők, herések

sokkal később fejlődnek annyira, hogy azokon az állatállomány szükséglete csak későn fedezhető volna. Ilyen helyen a korán és erőteljesen fejlődő homoki bükköny kitűnő szolgálatot tesz, még akkor is, ha biborherével keverve vetjük is, jóval korábban adja az első kaszálást, mint a közönséges vörös here.

Annak kinyomozására, hogy a hidegebb hegyes vidékeken lehet-e biztos sikerrel korai elegyes takarmányt vetni, három kísérleti telket tettem kísérletet, homoki bükkönnyel biborherével keverten vetve. Az egyik helyen rozs, a másik helyen zabtarlóba borona után vettem; a szántást nem tartom célszerűnek, mert éppen a szántás következtében jut az ártalmas téli fagy a sekélyen gyökerező biborhere alá s teszi azt tönkre. Ha ellenben a biborhere tömött, csak boronával meglazított talajra kerül, a melyet elvetés után jól lehengerezünk, akkor még a legszigorubb hegyi fagy sem teszi tönkre. Ha a tarló nagyon gyomos, akkor nehéz és élesfogu boronával kell vetés előtt meglazítani.

Ilyen módon jártam el tehát én is, miután azonban talajom nagyon sovány volt s magasan fekvő, úgy hogy oda trágyát nem igen hordhatok, már az elővetemény alá bőven adtam szuperfoszfátot. Az eredmény kitűnő volt, ugyannyira, hogy azóta rendszeresen alkalmazom. Olyan korán nyertem takarmányt, hogy az első kaszálás után az egyik táblába még burgonyát is vethettem.

Kiváló szolgálatot tesz ezen keverék, mint zöldtrágya. Ily helyeken a távolabbi szántó földek, melyekombokon vagy lejtőkön fekszenek, csak nagy költséggel és fáradsággal trágyázhatók istálló trágyával. Ellenben a szuperfoszfát könnyen felvihető, nitrogén trágyára pedig nem igen van szükség, mert a biborhere maga is nitrogén gyűjtő. Az ilyen fekvésű földeket nagyon sok esetben nem is igen tanácsos összel felszántani, mert a csapadékok olvadásakor a termőréteget lesodorja a víz a völgyekbe. Ezt a lemosást kitűnően megakadályozhatjuk, ha a szóban forgó kevert vetést alkalmazzuk, a melynek gyökerei a földet átszöven, azt a lemosástól védelmek.

Ilyen vidékeken rendszerint alomszalma hiány is van, amennyiben az takarmányul használtatik. Ha a fönt jelzett módon takarmány-mennyiségünket szaporítjuk, a termelt szalma mennyiség is inkább felhasználható rendeltetési céljára: trágyatermelésre, miért is a legmelegebben ajánlhatom, hegyes zord vidékeken lakó gazdatisaimnak a bibor here és homoki bükköny keveréknek fentebb jelzett módon leendő termelését.

Dr Kovácsy Béla.

LEGUJABB.

Justh a királynál.

Budapest, jan. 27.

Justh Gyula képviselőházi elnök tegnapi bécsi kihallgatása valóságos politikai szenzációt képez. Az összes bécsi lapok is ezzel a kihallgatással foglalkoznak, noha csak találgatások szempontjából. Justh Gyula délelőtt találkozott a felség személye körüli miniszterrel. Majd 11 órakor megjelent a király előtt, a hol háromnegyed óráig időzött.

Mikor a királytól visszatért, a magyar házban a legelőkelőbb lapok munkatársai várták és kérdezősködtek.

— Nagyon sajnálom uraim, felelt Justh, ő felsége nem hatalmazott fel, hogy bármily irányban is nyilatkozzam!

Bécsi értesülés szerint — Justh Gyula, amint kiszivárgott, egyik bizalmas ismerősének igen kedvezően nyilatkozott a fogadtatásról. Hir szerint ő felsége a helyzetről kérdezősködött, amely egyáltalán nem kritikus és nincs kilátás semmi változásra. A kormányválságról szóló híresztelések nem felelnek meg a valóságnak és így kilátás van arra, hogy az egész tesztültséget felidéző kérdések teljesen békés megoldást nyernek.

KÜLÖNFELEK.

— **Lapunk t. olvasóit székelly hazafias bizalommal kérjük, szíveskedjenek a „Székely-Udvarhely” előfizetési díját, valamint az esetleges hátralékot a már megküldött postatakarékpénztári befizetési lap felhasználásával haladéktalanul utalványozni, hogy lapunkat továbbra is akadály nélkül küldhessük. Teljes tisztelettel: A kiadóhivatal.**

— **Tanítók figyelmébe.** A székellykereszturi ifjuságnak azon nemes elhatározása, hogy a Székelyudvarhelyen, 1909. év február 2-án rendezendő *színelőadás és táncmulatság* tiszta jóvedelmét a székellykereszturipolg. leányiskola céljaira szánta, arra indít, hogy e helyen tisztelettel kérjem kartársaimat: a műkedvelő ifjuság ezen nemes irányu törekvését hathatós támogatásban, minél nagyobb arányu pártfogásban részesíteni szíveskedjenek, Siménfalván, 1909. január 26-án. *Szász Ferenc*, tanító-egyleti elnök.

— **Kinevezés.** A kereskedelemügyi miniszter Szobotka Rezső műszaki tanácsosi címmel és jelleggel felruházott kir. főmérnököt, vármegyénk államépítészeti hivatalának érdemes főnökét — műszaki tanácsosnak nevezte ki.

— **Kettős esküvő.** Jaeger Fr. József székellykereszturi gyógyszerész, törvényhatóságunk bizottsági tagjának, hétfőn két derék gyermeke lépett házasságra. Jaeger Viktor okl. gyógyszerész Horváth Gizikét vezette oltárhoz Barczaujaluban és Jaeger Mariskának Lengyel Gyula tanítóképző intézeti zenetanár esküdt örök hűséget Székelykereszturon. Öszintén kívánjuk, hogy a köztiszteletben álló családapa lelje minél több örömét gyermekeinek jövőbeli boldogságában.

— **Előléptetés.** A vallás és közoktatásügyi miniszter Hlatky Miklós helybeli kir. főreáliskolai rendes tanárt a VII. fizetési osztályba sorozott rendes tanárnak nevezte ki. Hlatky Miklós 37-ik év óta tanítja az ifjuságot kiváló eredménnyel. Ezen kívül pedig az iskola falain kívül is ritka munkabírással, teljes lelkesedéssel dolgozott. Valóban érdemes embert ért tehát a kitüntető előléptetés, melyhez a magunk részéről is öszintén gratulálunk.

— **Az időjárás** már egy hét óta keményen tartja magát nálunk. Reggelenként és éjszaka erős, csipős hidegek vannak. A hőmérő igen gyakran 20—24 C° hideget mutat. Ma d. u. 4 óra 7 p. kor lesz az ujhold első negyede s remélhetőleg a kemény, száraz hideg is enyhülni fog.

— **Dr Hegymegi Kiss Pált**, vármegyénk főispáni titkárát, tegnapi napon nagy ünnepélyességgel avatták fel doktorrá a kolozsvári egyetemen. A királyt Molnár Viktor közoktatásügyi államtitkár képviselte, akit a felséget megillető pompával fogadtak Kolozsváron.

— **Anyakönyvi statisztika.** Székelyudvarhely város anyakönyvi kerületében az elmúlt 1908 ban összesen 212 születési esetet jelentettek be, akik közül fiu 111 és leány 101. Ezekből halva született 4 fiu és 3 leány, törvényt. elismert 7 fiu és 6 leány, törvényt. 3 fiu és 2 leány. Vallás szerint volt róm. kath. 59 fiu és 63 leány, református 35 fiu és 30 leány, unitárius 4 fiu és 1 leány, ágostai evang. 2 fiu és 2 leány, gör. kath. 4 fiu és 1 leány, gör. keleti 1 fiu, izraelita 6 fiu és 4 leány, baptista 1 fiu. Meghalt az év folyamán összesen 224 egyén; 134 férfi és 90 nő. Ezek közül más községi illetőségű volt 33 férfi és 17 nő, kik a közokrházban haltak el, 1 férfi és 1 nő külföldi illetőségű. Leszámítva tehát tisztán a városi illetőségű halottakat a születések számából, kelek számban 40 lélekkel szaporodott városunk lakosságának száma az elmúlt évben. Házasságot pedig 64 pár kötött.

— **Felszámoló szövetkezet.** A helybeli fogyasztási és értékesítő szövetkezet, tagjainak csekely mérvű pártolása miatt, vasárnap tartott közgyűlésén a felszámolás megejtése mellett döntött.

— **Új postaügynökség.** Udvarhely-vármegye Kisbaczon községben — mint a kolozsvári posta- és távirda ipazgatóságától értesülünk — a kereskedelemügyi miniszter által engedélyezett postaügynökség folyó évi február 1-én megnyílik. E postaügynökség kézbesítőkerületébe Kisbaczon község van beosztva. A postaügynökség vezetését Benedek János községi főbíró fogja teljesíteni.

— **Szabad lyceum.** Az iparosok szabad lyceumán vasárnap délután Bakócy Károly ref. kollegiumi tanár tartott „A pénzről” mindvégig nagy figyelemmel hallgatott előadást. Ismertette a pénz keletkezésének történetét, annak mostani forgalomba hozásának módját és kereskedelmi szerepét. Utánna Lőrinc István iparostanuló szavalt Petőfinék „A magyar nép” című költeményét. A hallgatók száma 110 volt. Jövő vasárnap (e hó 31-én) Dénes Ferenc reáliskolai tanár fog előadást tartani.

— **Gőz József** hírneves tanügyi író vasárnap délután meghalt Budapesten.

— **Irodalmi ünnepély.** A székellyudvarhelyi ref. kollegium ifjusági „Petőfi Önképzőkör” Arany János emlékére 1909. évi január hó 31-én az intézet tornacsarnokában Irodalmi ünnepélyt rendez, melyre a t. közönséget tisztelettel meghívja az önképzőkör elnöksége. Műsor: 1. Csokonai Petőfitől, zenéjét szerezte Arany; éneklí az ifj. énekkar. 2. Megnyitót mond Bakócy Károly

tanár. 3. Arany halálára Reviczkytól; szavalja Palló Imre VII. o. t. 4. Attila Tucik Gyulától; előadja az ifj. zenekar. 5. Arany mint ballada író, tanulmány; irta és elmondja Pálffy László VIII. o. t. 6. Arany: Rege a csoda szarvasról; vonós-egyenes kísérettel éneklé Török József V. o. t. 7. Rachel siralma Aranytól; szavalja Gönczi László VIII. o. t. 8. Toborzó Amadé L., zenéjét szerezte Arany; éneklé az ifj. zenekar. 9. Pázmán lovag Aranytól; szavalja Borbáth Samu VIII. o. t. 10. Arany népdalaiból énekel az önképzőkör férfikara. 11. Rákóczi-üldülő, játsza az ifj. zenekar. Kezdeté délelőlt 11 órakor. Jegyzet: Az önképzőkör pályaművek jutalmazására átesített alap gyarapítására önkéntes adományokat köszönettel fogadnak.

— **A tizenhármas szám** rosszul sikerült Gáspár Bálint 17 éves kápolnásfalvi csordapásztornak. Az ipse ugyanis még a múlt évben kiszemelte Ilyés János miklósfalvi lakosnak a tizenhétfalusi havason levő elzárt, de lakatlanul levő házát, hogy oda majd betör és egyet-mást elemel. Nevezett e hó 27-én tervét végrehajtva, hazafelé igyekezett 13 db beüvegezett ablak-kerettel, melyet kézi szánkón maga után húzott. Utközben észrevette Czirják Antal házassági erdőőr és otthagya szánkóját, meg a lopott holmit, elszaladt anélkül, hogy Czirják felismerhette volna. Az erdőőr pedig a szánkót szépen hazahozta lakására és a legközelebb arra cirkáló csendőr-őrjáratnak átadta. A csendőrök érdeklődni kezdetek a szánkó tulajdonosa iránt és ügyes nyomozással Kápolnásfaluban Lőrincz Róza 12 éves leányka által, ki a szánkót felismerte, kiderítették a tettest. A betörés útján elkövetett lopást Gáspár is beismerte s miután állandóbb lakása nincs, a csendőrség letartóztatta és a helybeli kir. ügyészségnek átadta. Így vált a 13-as szám szerencsétlenné — Gáspár Bálintra nézve.

— **Halalozás.** Egy halála után is hozzánk vágyódott szeretetre méltó urasszony végezte be földi pályáját Kolozsváron. Id. özv. kézdisárfalvi Héya Endréné szül. görgényszentimrei Berzenczey Vilma, életének 67-ik, özvegye 19-ik évében, hosszas szenvedés után folyó évi január 24-én d. u. fél 5 órakor csendesen jobblétre szenderült. A boldogult hült tetemeit kedden délután Kolozsvárt saját házából a ref. egyház szertartása szerint rövid gyász-mise után a vasuton Székelyudvarhelyre szállították, a hol tegnap d. u. 3 órakor a vasuti pályaudvaron tartott gyász-szertartás után a családi sírkertbe általános részvét mellett örök nyugalomra helyezték.

— **Mulatság Homoródszentmártonban.** A homoródszentmártoni ifjusági egyesület ez évi február 6-án táncmulatsággal egybekötött színelőadást rendez, melyre a t. közönséget tisztelettel meghívja a rendezőség. Belépési díj személyenként 50 fillér, családjegy 2 K. Kezdeté este 7 órakor. Előadják „A falu pennája” c. egy felvonásos színművet, a melyet Györfi István helybeli igazgató-tanító irt. A darabban Kerekes Péter, Gabri Rebeka, Gergely János, Ilyés Ferenc, Nágó Juliánna, Szász Domokos és Kádár Péter szerepelnek. Befejező-

sül az ifjusági egyesület énekkara énekel, melyet táncvigalom követ.

— **A babona.** Nemcsak a nép áldoz a babona bálványának, meghódolnak annak a felsőbb körökben is. Ismerik ott is a marék só hatalmát, a mely a vállon átvetve, minden átkot jó kivánságá változtat át. Tudják ott is, hogy 3 törött varró tű, a melyet egy új nő ruhába varrnak, azzal a varázserővel bír, hogy a ruha viselője egy éven belül férjhez megy Bismarknak is megvoltak a maga kicsi és nagy babonái. Így pl. mindig vissza fordult, ha utját macska kerssztezte. A pénteki nap babonájában is hitt, a mely neki mindig rossz napja volt. Az angol királynő ezen a napon nem ad ki különös parancsokat és soha olyan pénteken, mely a hónap 13-ik napjára esett, okmányt alá nem irt. Még a szultán is hisz a babonában. Pénteken sohasem fekszik le, átvirrasztja az éjszakát nehogy valamely rossz szellem éjjel megfojtja.

— **Mükedvelői előadás lövétén.** A lövétei tanítótestület az ottani iskola helyiségében folyó évi február 14-én (vasárnap) egy iskolai harmonium beszerzésére mükedvelői előadással egybekötött zártkörű kosaras táncestélyt rendez, melyre a n. é. közönséget e helyen is meghívja a rendezőség. Belépési díj személyenként 1 K 60 f, családjegy 3 korona. Kezdeté este 7 órakor. Előadásra kerül Tóth Ede „A tolongó” című 3 felvonásos népszínműve. Az egyes szerepeket játszik Bodosi Antal, Bodosi Antalné, György András, Bene Ferenc, Sata Juliska, Kiss Rózsika, Czákó Juliska, Elekes Nándor, Ladó Imre, Balázs József, Asztalos Lászlóné, Lázár Mariska, Borbáth József, András Ferenc, András Mihály, Bence Lőrinc, Ráduly Sándor, Czákó Anna. Az előadást reggelig tartó tánc követi.

— **Az elveszett időt** nem lehet soha pótolni. Minden félóra, a melyet reggel megnyertünk, este egy egész órát jelent.

— **A sepsiszentgyörgyi áll. polgári leányiskola** — mint lapunknak onnan írják — f. évi január hó 23-án a városház dísztermében egy erkölcsileg, mint anyagilag, fényesen sikerült, jótékony célú műsoros estélyt rendezett. A műsor első pontját Izsák Annuska zongora nyitánya képezte, mely után szép, tiszta, csengő hangon szavalta el Szász Ilonka Endrődinek „A gyermek” c. költeményét. Az előforduló alakok megismerését érdemelnek Ujjvárossy Zsuzsika és Deák Janka. Ezután színre került Erdélyinek „Szappanbuborékok” c. komoly jelenete, mely kiváló sikerével, egy a szereplő kicsiny művésznőknek, mint azok beoktatójának, Zajzon Béláné igazgatónőnek méltó babérokat szerzett. Bár minden egyes szereplő külön-külön is dicséretet érdemel, de mégis mint a jók között is jobbakat megemlítjük Szász Ilonkát, Ujjvárossy Zsuzsikát, Kovács Gabit és Bőjthe Vikoltát, kiket a közönség tapson kívül egy szép csokorral is jutalmazott kedves játékukért. A jól sikerült szindarab után Végh Erzsébet énekelt népdalokat Kali Jólán zongora kíséretével, mely után tánc következett s a jókedvű arany fia-

talság a hajnali órákig együtt maradt; áldva az igazgatónőt ezen boldog órák szerzéséért.

— **A nagykereskedők a kiskereskedőknek** rövid fizetési határidőt adnak s e miatt a kiskereskedő is kénytelen úgy berendezkedni, hogy fizetési kötelezettségeinek pontosan eleget tehessen.

— **A Szent Antal estély,** melyet vasárnap este a Budapest-szálló színháztermében tartottak, a legsikerültebbek közül is kiváló volt. A műsor minden egyes pontja remekül sikerült és a termet egészen betöltö a közönség lelkes ovációjában részesítette a közreműködőket.

— **Ausztria-Magyarország és a Balkánországok közlekedési térképe** falinaptárral 1909. évre, Freitag G. és Berndt Wien, VII—1. Schattenfeldgasse 62. és Leipzig kiadásában megjelent. Tartalmazza a vasuti, posta és hajóösszeköttetéseket, az összes vasuti vonalakat színekben (minden egyes üzletvezetőség, társaság más színnel), minden vasuti és postahelyet s az egyes állomások közti távolságot kilométerekben kifejezve, a vonalrészeket (egy vagy két vágányúak, gyorsvonattal v. anélkül) jelzi s az építés alatt álló és tervezett vasuti vonalakat is mutatja. Felsorolja a személyforgalmat a vasutakon és kisvasutakon, teherforgalmat, a továbbított postaküldeményeket és táviratok számát, valamint a tengeri áruforgalmat. Az ára 2 K, huzva zsebküldetésben vagy pálcákkal 4 K. Megrendelhető a könyvkereskedésekben.

KÖZGAZDASÁG.

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egylettől.

Szám: 34—1909.

Hirdetmény.

Az udvarhelyvármegyei gazdasági egyesület Székelykeresztúrtól (vasutállomás) folyó évi február 28-án és március 1-én országos jellegű bika, borjas tehén és üsző kiállítást és vásárt rendez. A kiállítás díjmentes, de a kiállítás területén eladott minden állat eladási árából 2% szalék az egyesület javára fizetendő.

A kiállításon az ország összes tenyésztői pályázhatnak magyar erdélyi fajta saját nevelésű 2 évet betöltött bikáikkal.

Községi bika, borjas tehén és üsző díjakra csak udvarhelyvármegyei községek és oly kistenyésztők pályázhatnak, akik 100 holdnál kisebb birtokon gazdálkodnak, a kik igazolják, hogy az állat fél év óta tulajdonukban van s kiknek kiállított borjas tehene egy éven belül az egyesület által nem díjaztatott. A pénzdíjat nyert tehének és üszők az egyesület fülgyűrűjével láttatnak el. Bikadíjak nagytenyésztők részére 100, 80, 60, 50 K. Kistenyésztők részére 100, 80, 60, 50, 30, 20 K. Községi bikák részére 25, 20, 15, 15 korona. Borjas tehének díjai 100, 60, 50, 40, 30, 25, 15 K. 3 éves üszők díjai 80, 60, 50, 40, 20 K. 2 éves üszők díjai 50, 40, 20, 15 K. Berni-simenthali bikák, borjas tehének és üszők is kiállíthatók, de csak oklevéllel díjaztatnak.

A bejelentések Gálffy Kálmán főszolgabíró urnál Székelykeresztúr eszközlendők, aki kívánatra a jelent-

kező vendégek és felhajtott állatok elhelyezéséről is gondoskodik.

A bikakiállításra felhívjuk azon községek és birtokosok figyelmét, kiknek magyar erdélyi tenyészbikára van szükségök, mert azt ez alkalommal a legkényelmesebben és jutányosabban itt szerezhetik be.

Székelyudvarhely, 1909. január hó 27. én.

Az elnökség.

KÖZÖNSÉG KÖRÉBŐL.

Nyílt kérés Udvarhelyvármegye alispánjához.

A husvizsgálat egysége rendezéséről szóló 54300—908. F. M. sz. rendelet végrehajtása alkalmából a járási közigazgatási hatóság úgy az iparos mészárosoknak, mint másoknak kötelességévé tette, hogy a levágandó marhát kötelesek, ott a hol községi állatorvos nincs, a m. kir. állami állatorvossal megvizsgáltatni és pedig oly módon, hogy az állatot be kell hajtani az állami állatorvos székhelyére s ha a külső vizsgálat megengedi a levágást, akkor vissza kell hajtani kiindulási helyére. A levágás után az állat husát ismét szekerre kell tenni és azt újból bevinni az állatorvoshoz, a ki azt lebélyegzi s azután engedélyezi a hus kimérését.

Aki ezen kétszeres fáradságot nem akarja megtenni — a kiadott közigazgatási hatóság rendelete alapján köteles az állatorvost nap, fuvar és husszemle díj megfizetése mellett kihívni az illető községbe, a hol aztán a husszemlét megejti.

Hogy hasonló esetre hivatkozzam, ilyen husszemlére szállott ki az állatorvos a járás egyik községébe, a hol egy szegény ember tehenét vizsgálta meg. A tehen, tekintettel a mostani alacsony marha-árra, megért volna 60 koronát, kivágva kapott a tulajdonos a hus árából 30 K, a bőréből 10 K, összesen 40 koronát. Fizetett az állatorvosnak szemle díjba 10 koronát, maradt 30 korona „haszon”.

A hivatkozott miniszteri rendelet megengedi, hogy mindaddig, míg képesített husvizsgálók nem lesznek, az átmeneti idő alatt a régi husvizsgálók végzik a husszemlét.

A hivatkozott számú miniszteri rendelet emez intézkedését föntartani a közigazgatási hatóságunk nem akarja.

A husvizsgálatnak említett módjoni kezdeményezése igen nagy visszavetést szült, sőt magának a fogyasztó közönségnek van kára benne, miért a költséges husvizsgálat miatt a mészárosok húst termelni nem akarnak.

A közönség megnyugtatója céljából az alábbi 3 kérdést intézem az alispán urhoz, tisztelettel kérem: méltóztassék arra feleletet adni:

1. Tartoznak-e a mészárosok a levágandó állatot a járás központjában lakó áll. állatorvoshoz behajtani s azután a húst újabb szemlére és lebélyegzésre szekéren bevinni. Vagy ha ezt tenni nem akarják, kötelesek-e az áll. állatorvost a mészárosok saját költségükön a husvizsgálatára az illető községbe kivinni?

2. Van-e joguk az átmeneti időben még működő képesítéssel nem bíró husvizsgálóknak a hus szemlét megejteni?

3. Szedhető-e husszemle díj az erre vonatkozó községi szabályrendelet jóváhagyása előtt?

Kiváló tisztelettel

Egy iparos mészáros.

* E rovatban helyet adunk minden közérdekű felszólalásnak a beküldő felelősségére. Szerk.

Kiadja Betegh Pál villam-motoros könyvnyomtató és könyvkötő-intézete.

Vérszegénység

ellensúlyozásul tessék SCOTT-féle Emulsiót használni, a mely a **vért gazdagítja** és a test husát szilárdítja és egészségessé teszi.

A Scott-féle Emulsió

egyaránt hatásos fiatalnak és öregnek. A gyors javulás meglep és kielégít.

Az Emulsió vásárlásánál a SCOTT-féle mód-szer védjegyét a —halászt— kérjék nyílegembe venni.

Próbálják meg

és meg fognak erről győződni, mint ahogy ezren és ezren győzöttek meg róla az utolsó 32 év lefolyása alatt.

Egy eredeti üveg ára **2 K 50 f.** Kapható minden gyógyszerárban.

Nyomdász - tanuló-

nak 2—4 középiskolai osztályt végzett fiút felvesz Betegh Pál villamos erőre berendezett könyvnyomtató intézetébe.

Aki nálunk hirdet,

annak sikere van. A hirdetés szövegezésében szívesen segítünk; kívánatra klisé is beszerzünk.

Szép

jelmezzruhákat

estékre olcsón lehet kölcsön venni

Karda Dénes

fűszerkereskedésben Székelyudvarhelyt, Kossuth Lajos utca 61. sz.

Meghívó.

A székelyudvarhelyi zálogkölcson intézet és betéti pénztár 1909. évi február hó 14-én d. e. 11 órakor Székelyudvarhelyt, hivatalos helyiségében

Közgyűlést

tart, melyre az érdekeltek tisztelettel meghívotnak.

Tárgysorozat:

1. Az igazgatóság jelentése a lefolyt üzleti évről és a zárszámadás bemutatása.
2. A felügyelő-bizottság jelentése.
3. A felmentvény megadása.
4. Indítványok.

A közgyűlésen csak az birszavazati joggal, ki az alapszabályok 60. §-a értelmében részvényeit a még le nem járt szelvényekkel együtt a közgyűlést megelőző nap d. u. 5 óráig az intézet pénztárához leteszi.

Az igazgatóság.

Bélyegzők megrendelésre mindenféle kivételben bárhova a legpontosabban szállítatnak Betegh Pál könyv- és papirkereskedéséből Székelyudvarhelyt.

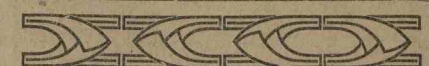
Téli menetrend.

Szv.	Gyv.	Budapest k. p. u. — Predeal — Bukarest — Palanca	Gyv.	Szv.
506	502.	állomások	501.	507
-III.	I—II.		I—II.	-III.
820	915	i Budapest k. p. u.	750	720
1121	1112	é Szolnok	539	344
144	1247	é Püspökladány	403	117
—	218	é Debreczen	220	100
348	211	é Nagyvárad	289	109
827	533	é Kolozsvár	1110	559
733	937	é Dés	—	340
1016	726	é Aranyosgyéres	990	348
1048	755	é Torda	852	318
1044	750	é Székelykocsárd	900	370
453	1025	é Marosvásárhely	643	1225
1143	831	é Tövis	812	157
—	930	é Gyulafehérvár	700	1244
—	403	é Arad	1221	632
800	1220	i Budapest k. p. u. Aradnál	1225	605
404	1000	é Arad	438	825
1056	746	i Gyulafehérvár	910	225
1206	838	i Tövis	812	157
1239	905	é Küküllőszög	735	1253
302	911	i Küküllőszög—Parajd	643	1228
902	223	é Parajd Szováta és Korond fürdők	105	745
127	944	é Kiskapus	656	146
358	1207	é Nagyszeben	440	731
300	1055	é Segesvár	549	954
320	1110	i Segesvár-Sz.-udvarhely	600	917
326	1114	é Héjjasfalva	526	990
402	1150	i Héjjasfalva-Sz.-udvarhely	531	849
441	1229	é Székelykeresztúr	430	815
606	155	é Székelyudvarhely	305	700
—	—	Homoród-, Szejke-, Gergely- és Solymossy-féle Sósfürdők	—	—
632	135	é Földvár Előpatak-fürdő	313	637
712	209	é Brassó	245	546
200	219	é Predeal	112	—
111	331	é Bukarest	800	—
805	920	—	—	—
841	305	i Brassó Kézdivásárhely-Bereczk	159	63
1008	430	é Sepsiszentgyörgy	1241	505
1249	705	é Kézdivásárhely	1033	—
134	759	é Kézdiszentkereszt, Vénus-ásványvíz-forrás, kőbányák, lenmagolaj készítés	952	154
225	856	é Bereczk	905	1257
1035	500	i Sepsiszentgyörgy-Gyimes-Palanca	1205	425
1114	610	é Málnás-fürdő	1113	346
1143	658	é Tusnádfürdő	1033	321
1242	831	é Csíkszereda	903	228
115	900	é Mádéfalva	824	151
336	306	i Gyimes	520	—
346	346	é Palanca	—	1002
200	946	vi Mádéfalva	755	150
440	1230	é Gyergyószentmiklós	500	1020

BORI!

Fernengel Gyula székelyudvarhelyi bornagykereskedőné

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

Pollitzer sérvambulatórium

nyilvános orvosi rendelő-intézet sérvbajok, fordénnöttek és amputáltak részére. Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 8. sz., félemelet.

Az intézet szakorvosa bárkinnek teljesen díjtalanul rendelkezésre áll. — Az orvosi vizsgálat igénybevétele vásárlásra nem kötelező.

Orvosi ellenőrzés! Méréseket árak!

Egyéni speciális kezelés! Szabadalmazott sérvkötők már 5 koronától feljebb.

Vidéki megrendelések az intézet szakorvosa által lelkiismeretesen felülvizsgálatnak s pontosan és legnagyobb titoktartás mellett eszközöltetnek.

Hygienikus cikkek a legfinomabb minőségekben orvosi ajánlva és sterilizálva. — Feltétlenül megbízhatók. Tucatanként 2—16 koronáig.

Ugyanott most jelent meg: „Az ember egészsége” című orvosi mű, mely kizárólag a sérvbajjal, annak el lennserével és kezelésével foglalkozik. E munkát bárkinnek díjtalanul és zárt borítékban küldi meg az intézet igazgatósága.

Elvállal teljes iroda- és iskola-berendezéseket olcsó áron

SZEKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhelymegye legelterjedtebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2-szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségénél fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi len legjobb magyar gyártmányú diszlevélpapírok. Ezekon kívül közönséges és finom, szines és virágos levélpapírok és borítékok, levél-kartyák, gyász- Képes levelezőlapok 20-féle helybeli felvétel, levélpapírosok stb. Nagy választék tájképes virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből

Allandóan kaphatók mindenféle kész nyomtatványok. u. m. községi, körjegyzői, szolgabiroisági, végrehajtói, ügyvédi, lelkészi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház)

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acélíró-tollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárok, disztollszárok. Író- és feketé, szines és másoló-írók, notes-írók, csavarírók (crayonok), zsebírónok, csavaríróbetétek, íróvédők, író-hegyezők. Kréták, iskolai, kávéházi és fajlázó kréták, szines kréták. Tinták, legjobb irodai és másoló tinták, szines, vegyi- és ruhajelző tinták, bélyegzőfesték, tus, mézga, folttisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek, tük. Hangoló-sipok és okarinák. Monogramok fehérnemű és levél-papírjelzésre. Kézi nyomda. — Különböző bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablák és névfeliratok öntött fém-ből, erdészkalapácsok gyári árban.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjusági iratok és képes-könyvek folyton vannak készletben. Teljes „Magyar Könyvtár”. A székelyudvarhelyi középiskolákban és a városi és megyei elem népskolákban használata-ban levő összes tankönyvek raktára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti beiró könyvek főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másoló-könyvek, be vásárló könyvek zsebkönyvek (notesek), pénztár-tömbök (Block), bárcá és szelvénykönyvek.

Körzők,

vonalzók, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák tolltokok, itató-deszkák, olaj-s zfesték minden színben. Ecetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, toll-állványok, szivacs-ecsze, író-mappák. Legjobb dörzsmézőgák, gummiszalagok. — Rajzszögek, szőnyegszögek, kapesok stb

A Székelyföld legnagyobb kész nyomtatványraktára.

Nyomatott Betegh Pál villam-motoros könyvnyomtató intézetében Székelyudvarhelyt. 1909.